

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะการวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผลการวิจัย
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,203 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด, 2566 : 18)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2566 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนผลของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้อำเภอที่ตั้งของสถานศึกษาเป็นชั้นของการสุ่ม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 และแบบสอบถามระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 35) ได้แบบสอบถามระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 จำนวน 31 ข้อความ มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 และแบบสอบถามระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา จำนวน 26 ข้อความ มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 31 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

- | | |
|--------------------|--------------|
| 1.1 ด้านมีใจรัก | จำนวน 10 ข้อ |
| 1.2 ด้านพากเพียรทำ | จำนวน 7 ข้อ |
| 1.3 ด้านจดจำข้อจิต | จำนวน 7 ข้อ |
| 1.4 ด้านวินิจิจัย | จำนวน 7 ข้อ |

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 26 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

- | | |
|--|-------------|
| 2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา | จำนวน 7 ข้อ |
| 2.2 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา | จำนวน 6 ข้อ |
| 2.3 ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา | จำนวน 4 ข้อ |
| 2.4 ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน | จำนวน 5 ข้อ |
| 2.5 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา | จำนวน 4 ข้อ |

นำข้อคำถามที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 และแบบสอบถามระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็น

ครู แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach.1990 : 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา เท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย
2. ผู้วิจัยนำสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยติดต่อกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
3. กำหนดวันในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย Google Form จำนวน 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 และระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)
3. วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเป็นประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมีใจรัก และระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านพากเพียรทำ

2. ผลการศึกษาระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

3. ผลการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับความสัมพันธ์กันปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4. ผลการศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด คือ ด้านมีใจรัก ด้านพากเพียรทำ ด้านจดจำจ้อจิด และด้านวินิจิจัย สามารถพยากรณ์คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ได้ร้อยละ 59 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ ± 0.17 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์หรือสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ } \hat{Y} = 1.93^{**} + 0.52^{**}X$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ } \hat{Z}_y = 0.59^{**} Z_x$$

จากสมการพยากรณ์แสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เปลี่ยนไป 1 หน่วย ทำให้คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เปลี่ยนไป 0.52 หน่วย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สามารถอภิปรายผลที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1. ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านมีใจรัก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.29) ด้านวินิจิจัย ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.30) ด้านจดจำจ่อจิต ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.32) และด้านพากเพียรทำ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.34) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารเห็นถึงความสำคัญของการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของวีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562 : 59-60) กล่าวว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารองค์กร เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย เกี่ยวข้องกับเทคนิคการบริหารของผู้บริหารกล่าวคือผู้บริหารจะต้องมีใจรัก คือ มีใจรักองค์กร ต้องมองว่าองค์กรเป็นเหมือนบ้านของตัวเอง จะต้องปกป้องคุ้มครองให้เกิดความปลอดภัยอย่างดีที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายกับบ้านหลังนี้ มีใจรักบุคลากรในองค์กร มองว่าทุกคนในองค์กรเปรียบเหมือนคน ในครอบครัว ตัวเองในฐานะหัวหน้าครอบครัวจะต้องดูแลให้ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข ผู้บริหารจะต้องมีความเพียรพยายาม คือ มีความมุ่งมั่นในการนำพาองค์กรให้เดินไปข้างหน้าตามแผนงานที่วางไว้ ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความอดทนอดกลั้นมากกว่าผู้อื่น ผู้บริหารจะต้องมีความพยายาม 2 อย่าง คือ 1) พยายามในการบริหารงาน เมื่อผู้บริหารมีความรู้ ทักษะและความสามารถในการบริหารงานแล้ว ก็จะต้องพยายามโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานตระหนักในประโยชน์ขององค์กร 2) พยายามหาความรู้ให้แก่ตัวเอง เพื่อใช้ในการบริหารงาน ผู้บริหารจะต้องมีความคิดหนักแน่น การบริหารงานต้องมีความคิดสร้างสรรค์และความหนักแน่นในการบริหารจัดการองค์กร การบริหารองค์กรอาจจะไม่ราบรื่นตลอด ผู้บริหารจึงต้องยึดมั่นในกติกาองค์กร ขอบบังคับ กฎระเบียบ มีความหนักแน่นในแผนที่วางไว้ และมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนเกิดความมั่นใจในแนวทางขององค์กร ผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์ให้ไตร่ตรองเมื่อมีการดำเนินงานใด ๆ ในองค์กรจะต้องมีการไตร่ตรองและวิเคราะห์ รวมทั้งมีการประเมินผลเสมอ ๆ เพื่อนำไปแก้ไขและปรับปรุงเพื่อให้ดียิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) และพระอุดมสิทธินายก (มาลัย) (2564 : 227-230) กล่าวว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารจัดการ เพื่อการทำการงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือผู้บริหารมีความพอใจ มีใจรักในสิ่งที่กำลังทำและพอใจในจุดมุ่งหมายของสิ่งที่กำลังทำอยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ อยากให้การทำงานบรรลุถึงเป้าหมาย ผู้บริหารมีความพยายามและ

ความเพียร ก้าวไปใจสู้ แก้วกล้า บากบั่น ไม่ย่อท้อ อาจหาญ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก ผู้บริหารเอาใจใส่ใฝ่ มีความคิดชัดเจน ความมีจิต ผูกพัน จดจ่อ เฝ้าคิดเรื่องนั้น ๆ ใจอยู่กับงานนั้น ๆ ไม่ปล่อย ผู้บริหารสอบสวนใคร่ครวญ ใช้ปัญญาตรวจตรา พิจารณา หมั่นใคร่ครวญหาเหตุผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระอุทัย จารูมโน (แก่นจำปา) และคณะ (2566 : 42) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 จากการวิจัยได้ผลดังนี้

1) การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิมังสา ($\bar{X}=4.03$) ด้านจิตตะ ($\bar{X}=3.96$) ด้านวิริยะ ($\bar{X}=3.90$) และด้านฉันทะ ($\bar{X}=3.83$) ตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปรีดี พรหมลักษณ์ และคณะ (2566 : 77-78) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา จากการวิจัยได้ผลดังนี้ การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มคุณภาพการศึกษาก่อน-นา-แรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการบริหารตามหลักจิตตะ ด้านการบริหารตามหลักวิมังสา ด้านการบริหารตามหลักฉันทะ และด้านการบริหารตามหลักวิริยะ ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งส่งผลให้การบริหารจัดการและการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ

2. จากระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=4.10$, S.D. = 0.27) ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X}=4.07$, S.D. = 0.32) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X}=4.06$, S.D. = 0.31) ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ($\bar{X}=4.05$, S.D. = 0.35) และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\bar{X}=4.01$, S.D. = 0.33) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาองค์กร เพื่อสร้างความสมดุลและความยั่งยืนให้แก่องค์กรต้องการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา เป็นงานที่ต้องทำให้ได้คุณภาพ ประสิทธิภาพ และเป็นไปตามมาตรฐาน ซึ่งมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของอนุเสวรสว่าง (2550 : 30) กล่าวว่า คุณภาพงานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษา การที่จะดูว่าสถาบันใดมีมาตรฐานงานทางวิชาชีพ ให้ดูที่คุณภาพของการบริหารงานวิชาการว่าดีเพียงใด จึงเป็น

หน้าที่ของผู้บริหารในการเตรียมการให้ครูผู้สอนในโรงเรียนมีความพร้อมอย่างทั่วถึงในการบริหารงานวิชาการให้บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของพระอนันต์ ตโมโนโท (พิศาลไพโรจน์) (2560 : 319-320) กล่าวว่าหลักการบริหารคุณภาพวิชาการ เป็นการบริหารจัดการทางด้านวิชาการทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้มีคุณภาพ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การวางแผนด้านวิชาการ การวัดและการประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศการจัดการศึกษา การแนะแนว การส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของจิราภรณ์ บุตรด้วง (2562 : 12) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพการบริหารงานวิชาการจากการวิจัยได้ผลดังนี้ คุณภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมมีคุณภาพในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการนิเทศติดตามผล ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร และด้านการวิจัยการเรียนรู้ มีคุณภาพการบริหารอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของหัตยา เบี้ยบังเกิด และคณะ (2562 : 917) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียนจากการวิจัยได้ผลดังนี้ คุณภาพงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมบัติ เดชบำรุง และคณะ (2563 : 278-279) ได้ศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียน จากการวิจัยได้ผลดังนี้ ระดับคุณภาพงานวิชาการของครูของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเพ็ญพร ศรีสุนทร และคณะ (2564 : 267-268) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับคุณภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จากการวิจัยได้ผลดังนี้ คุณภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาสื่อแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการและด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีมาตรฐานและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาสถานศึกษาจนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

3. จากผลการวิจัยค้นพบว่าการใช้หลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = 0.59$) กล่าวคือ เมื่อการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารมีค่าเพิ่มขึ้น คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาก็จะมีค่าเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา อาจต้องมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ ด้านมีใจรัก ด้านพากเพียรทำ ด้านจดจำจ้อจิด และด้านวินิจจาย เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา มีความรู้ความเข้าใจ และนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการทำงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ จึงทำให้สถานศึกษาดำเนินไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีคุณภาพได้ สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) (ม.ป.ป. : 60) ได้อธิบาย หลักอิทธิบาท 4 ว่า เป็นขั้นบันไดแห่งความสำเร็จ เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่าง ได้แก่ ถันทะ คือ พอใจกับเรื่องที่จะทำ วิริยะ คือ เพียรพยายาม ไม่ย่อท้อในการประกอบกิจนั้น ๆ ไม่กลัวต่ออุปสรรคข้อขัดข้อง เมื่อจะทำก็ต้องตั้งใจทำให้สำเร็จ จิตตะ คือ เอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งธุระในเรื่องนั้น ๆ จะไปไหน จะทำอะไรก็นึกอยู่ในใจเสมอว่าเรามีหน้าที่ มีกิจที่จะต้องทำ แล้วรีบมาสู่หน้าที่ที่เราจะต้องทำนั้นต่อไป วิมังสา คือ การกระทำงานนั้นต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของสนอง วรอุไร (2550 : 97) ได้อธิบาย หลักอิทธิบาท 4 ว่าเป็นสูตรสำเร็จในชีวิต จิตใจนั้นเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายทั้งปวงจะสำเร็จได้ด้วยจิตใจ เพราะฉะนั้นความสำเร็จจึงขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นสำคัญ หากเราตั้งใจ ไม่ว่าเราจะต้องทำอะไร กำหนดจิตใจไว้ให้มั่นคงแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะสำเร็จได้สมใจปรารถนา การทำอิทธิบาท 4 ให้ถึงขั้น คือ ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยใจที่มีความรัก ด้วยใจที่มีความพากเพียร ด้วยใจที่มีการจดจำและใช้ปัญญาได้ส่วนอย่างสม่ำเสมอแล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน สอดคล้องกับผลการวิจัยของยุทธนา บัวบาล และคณะ (2564 : 223-224) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาจากการวิจัยได้ผลการศึกษาดังนี้ 1. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38, S.D.=.54$) ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ และการนิเทศภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาจิตติวัตร ฐิตินวตโน และคณะ (2564 : 206-207) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 จากการวิจัยได้ผลดังนี้ 1. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีระดับการปฏิบัติ

สูงสุดคือ ด้านนิเทศภายในสถานศึกษา รองลงมาคือ ด้านการวัดผลและประเมินผล และระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือ การบริหารงานหลักสูตร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอาริชา ศิริอามาตย์ และคณะ (2565 : 197-198) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา จากการวิจัยได้ผลดังนี้ 1. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก จำแนกรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีการปฏิบัติมากลำดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างยั่งยืน จึงสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4. ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ด้านมีใจรัก ด้านวินัยวิจัย ด้านจดจำจ่อจิต และด้านพากเพียรทำ ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ได้ร้อยละ 59 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามตัวแปร ได้ดังนี้

1. ด้านมีใจรัก สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ได้ ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า ด้านมีใจรัก เป็นความพอใจในการทำงานหรือทำภารกิจใด ๆ ก็ตาม จะต้องมีความพอใจหรือมีความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักในสิ่งที่ทำและปรารถนาที่จะทำให้ได้ผลดีเพิ่มขึ้นไป สอดคล้องกับแนวคิดของวีระพงษ์ เกียรติไพรัช (2562 : 59-60) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารองค์กรเพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายว่า การบริหารองค์กร ผู้บริหารจะต้องมีใจรัก คือ มีใจรักองค์กร ต้องมองว่าองค์กรเป็นเหมือนบ้านของตน มีใจรักบุคลากรในองค์กร มองว่าทุกคนในองค์กรเปรียบเหมือนคนในครอบครัว ตัวเองในฐานะหัวหน้าครอบครัวจะต้องดูแลให้ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข ได้รับสวัสดิการที่เหมาะสมกับภาระงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของพระพุทธคุณากรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) และพระอุดมสิทธิธนายก (มาลัย) (2564 : 227-230) ได้อธิบายถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ เพื่อการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่า ฉันทะ คือ ความพอใจ มีใจรักในสิ่งที่กำลังทำและพอใจในจุดมุ่งหมายของสิ่งที่กำลังทำ อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ อยากให้การทำงานบรรลุถึงเป้าหมาย สอดคล้องกับการศึกษาของ

พระอภินันท์ กนต์สีโล (สิงมาดา) สุนทร สายคำ และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส (2563 : 67-69) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า การใช้หลักนั้นทะ ควรที่จะมีการเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงาน ให้เกิดความรักความศรัทธาในงาน ในองค์กรควรมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างตั้งใจ ตามเป้าหมายของการบริหารสถานศึกษา ภายในสถานศึกษามีความเข้าใจและมีความตั้งใจในการวางแผนและจัดทำนโยบายในการบริหารงานในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน บุคลากรควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาตนเองและผู้เรียน การทำงานด้วยใจรัก จะส่งผลทำให้เกิดจากความตั้งใจจริง นำมาซึ่งความภาคภูมิใจในหน้าที่การงานของตน สอดคล้องกับการศึกษาของพระชินกร สุจิตโต (ทองดี) สุกิจ ชัยมุสิก และชวลิต ไหลรินทร์ (2563 : 11-12) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารว่า ด้านนั้นทะ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความอดทนต่อความยากลำบาก และสนับสนุนให้บุคลากรพยายามไม่ยึดติดกับบุคคลหรืองานนั้น ๆ ให้มากจนเกินไป เพราะอาจจะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายหรือเครียดได้ง่าย แต่ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กรโดยรวม และการทำงานให้มีความตั้งใจแน่วแน่ ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในเรื่องนั้น ๆ ให้ได้ โดยมีความมุ่งมั่นไม่ท้อถอย ย่อมมีหนทางนำเราไปสู่ความสำเร็จได้เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของอมรรัตน์ เตชะนอก และพระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปญโญ (2565 : 937) ได้อธิบายถึงการพัฒนาเพื่อการประยุกต์หลักอริยบท 4 ในการบริหารงานวิชาการว่า นั้นทะ เป็นความพอใจ ความเต็มใจในการบริหารงาน การบริหารงานวิชาการทั้งการบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียนการสอนและการบริหารการวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหาร เมื่อมีใจรักอยากที่จะบริหารก็เต็มใจที่จะบริหารเพื่อให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพในการบริหารมากยิ่งขึ้น

2. ด้านวินิจวิจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ได้ ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า ด้านวินิจวิจัย เป็นการทดลอง ไคร่ครวญ และไตร่ตรอง เป็นการใช้ปัญญาตรวจหาเหตุผล พิจารณาไคร่ครวญ และตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำ มีการวัดผล วางแผน และคิดค้นหาวิธีการปรับปรุง ตรวจสอบสิ่งที่ทำให้ละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้ได้งานออกมาดีที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของวีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562 : 59-60) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 กับการบริหารองค์กรเพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายว่า ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความอดทนอดกลั้นมากกว่า ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีความพยายาม 2 อย่าง คือ 1. พยายามในการบริหารงาน 2. พยายามหาความรู้ให้แก่ตัวเอง เพื่อใช้ในการบริหารงาน สอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) และพระอุดม

ลิตินายก (มัลย์) (2564 : 227-230) ได้อธิบายถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ เพื่อการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่า วิริยะ คือ ความพยายามและความเพียร ได้แก่ ก้าวไปใจสู้ แก่ล้าวกล้า บากบั่น ไม่ย่อท้อ อาจหาญ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก สอดคล้องกับการศึกษาของพระอภินันท์ กนฺตสีโล (สิงมาดา) สุนทร สายคำ และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวโส (2563 : 67-69) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า การใช้หลักวิริยะ ควรที่จะมีความพยายามและพากเพียรในการปฏิบัติงาน โดยในระบบราชการควรที่จะมีความเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ของการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างดี ตามสภาพความเป็นจริง เป็นสิ่งสำคัญของนักพัฒนาที่มีการคิดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ มาพัฒนาสถานศึกษาอย่างสมเหตุผล สอดคล้องกับการศึกษาของพระชินกร สุจิตฺโต (ทองดี) สุกิจ ชัยมุสิก และชาลิต ไหลรินทร์ (2563 : 11-12) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารว่า ด้านวิริยะ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรให้ความสำคัญและตระหนักกับงานที่ได้รับมอบหมาย ทำงานด้วยความเต็มใจ ขยันหมั่นเพียร มีความอดทนในการทำงาน ไม่ละเลยในงาน แม้จะไม่ใช่ในเวลาทำงาน ต้องมีใจรักในการปฏิบัติงาน แล้วผลออกมาจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของอมรรัตน์ เตชะนอก และพระมหาพิสิฐ วิสิฐบุญโญ (2565 : 937) ได้อธิบายถึงการพัฒนาเพื่อการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการว่า วิริยะ เป็นความเพียร คือ มานะ อดทน กล้าหาญ ไม่เกียจคร้าน ไม่ทอดทิ้งในการบริหารงานวิชาการ ทั้งการบริหารการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร การบริหารการวัดและประเมินผล และการบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียนการสอน แม้การบริหารนั้นจะลำบาก มีอุปสรรคต่าง ๆ แม้ต้องใช้เวลาาก็มีความเพียรต่อการบริหารงานอย่างสม่ำเสมอ ถ้าเป็นผู้บริหารไม่มีความพากเพียร หนีซึ่งความลำบากในการบริหาร ผลของการย่อท้อต่อการบริหารก็จะขาดความก้าวหน้าในหน้าที่การงานในที่สุด

3. ด้านจดจำจ่อจิต สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ได้ ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า ด้านจดจำจ่อจิตเป็นความเอาใจใส่ มีความคิดมุ่งมั่น เป็นการตั้งจิตตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาใจใส่ฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้จิตใจเลือนลอย พุ้งซ่าน อุทิศตนให้กับสิ่งที่กำลังทำ สอดคล้องกับแนวคิดของวิระพงษ์ เกียรติไพรัช (2562 : 59-60) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารองค์กรเพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายว่า การบริหารงานต้องมีความคิดสร้างสรรค์และความหนักแน่นในการบริหารจัดการองค์กร การบริหารองค์กรอาจจะไม่ราบรื่นตลอด ผู้บริหารจึงต้องยึดมั่นในกติกาองค์กร ขอบบังคับ กฎระเบียบ มีความหนักแน่นในแผนที่วางไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) และพระอุดมสิทธินายก (มัลย์) (2564 :

227-230) ได้อธิบายถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ เพื่อการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่า จิตตะ คือ เอาใจฝึกฝั มีความคิดจดจ่อ ได้แก่ ความมีจิต ผูกพัน จดจ่อ เฝ้าคิดเรื่องนั้น ๆ ใจอยู่กับงานนั้น ๆ ไม่ปล่อย สอดคล้องกับการศึกษาของ พระอภินันท์ กนฺตสีโล (สิงมาดา) สุนทร สายคำ และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวโส (2563 : 67-69) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า การใช้หลักจิตตะ การที่มีจิตใจดี มองแต่ประโยชน์ส่วนรวม มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เอาใจใส่ในงาน และในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ควรกระทำทั่วไป เพื่อความเจริญรุ่งเรืองทั้งหน้าที่การงานและสังคม โดยทั่วไป สอดคล้องกับการศึกษาของพระชินกร สุจิตฺโต (ทองดี) สุกิจ ชัยมุสิก และชวลิต ไหลรินทร์ (2563 : 11-12) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารว่า ด้านจิตตะ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความเข้าใจถึงความสำคัญกับบทบาทงาน และเวลาจะทำให้ผลการปฏิบัติงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิดของอมรรัตน์ เตชะนอก และพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐบุญโญ (2565 : 937) ได้อธิบายถึงการพัฒนาเพื่อการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการว่า จิตตะ เป็นความเอาใจฝึกฝั ต่อการบริหารการภารงานวิชาการทั้งการบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียนการสอน และการบริหารการวัดผลและประเมินผล อย่างสม่ำเสมอไม่ดลละ ไม่ทอดทิ้ง ไม่มีใจออกแะไปในทางอื่น ไม่มีการผัดวันประกันพรุ่ง มุ่งหน้าต่อการบริหารให้ประสบความสำเร็จเอาใจจดจ่อต่อการบริหารงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ผลของการมีจิตตะเอาใจฝึกฝั ในการบริหารก็จะทำให้ประสบความสำเร็จ ถ้าผู้บริหารไม่เอาใจใส่ในการบริหารผลของการบริหารก็จะเกิดความเสียหายโดยไม่รู้ตัว หรือรู้ก็อาจจะสายไปเสียแล้ว

4. ด้านปากเพียรทำ สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา ได้ ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า ด้านปากเพียรทำ เป็นความปากเพียรในการทำงานหรือกิจที่ผู้กระทำให้ต้องขยันทำสิ่งเหล่านั้นด้วยความพยายาม ความเข้มแข็ง ความอดทน การเอาเป็นธุระและไม่ทอดทิ้งในการทำงานหรือกิจการต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของวิระพงศ์ เกียรติไพรัช (2562 : 59-60) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารองค์กรเพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายว่า เมื่อมีการดำเนินงานใด ๆ ในองค์กรจะต้องมีการไตร่ตรองและวิเคราะห์ รวมทั้งมีการประเมินผลเสมอ ๆ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการสังเคราะห์และวิเคราะห์ แล้วนำผลการประเมินไปสู่การปรับปรุงเพื่อให้ดียิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับแนวคิดของพระเทพคุณาภรณ์ (โสภณ โสภณจิตฺโต) และพระอุดม สิทธินายก (มาลัย) (2564 : 227-230) ได้อธิบายถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการ เพื่อการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ว่า วิมังสา คือ ความสอบสวน

ไต่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาตรวจตรา พิจารณา หมั่นใคร่ครวญหาเหตุผล สอดคล้องกับการศึกษาของพระอภินันท์ กนฺตสีโล (สิงมาดา) สุนทร สายคำ และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวโส (2563 : 67-69) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า การใช้หลักอภิปาธ การรู้จักสังเคราะห์และวิเคราะห์งานอย่างถูกต้อง ใช้หลักการของอภิปาธ การใคร่ครวญ และไต่ตรองอย่างรอบคอบ ก็จะสามารทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงานได้ สอดคล้องกับการศึกษาของพระชินกร สุจิตฺโต (ทองดี) สุกิจ ชัยมุสิก และชวลิต ไหลรินทร์ (2563 : 11-12) ได้อธิบายถึงการประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารว่า ด้านอภิปาธ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของงานบริการ พัฒนาวิธีเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของอมรรัตน์ เตชะนอก และพระมหาพิสิฐ วิสิฏฐบุญโญ (2565 : 937) ได้อธิบายถึงการพัฒนาเพื่อการประยุกต์หลักอภิปาธ 4 ในการบริหารงานวิชาการว่า อภิปาธ เป็นการไต่ตรอง ริเริ่มหาเหตุผล ค้นหาหลักการข้อมูลใด ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการ ทั้งการบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน การบริหารงานวัสดุและสื่อการเรียนการสอน และการบริหารการวัดผลและประเมินผล แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่หลีกเลี่ยง เพื่อให้การบริหารได้บรรลุลงไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ โทษของการขาดอภิปาธ คือ การบริหารงานแบบผิด ๆ ถูก ๆ ขาดความไต่ตรองหาเหตุผลที่เป็นจริง และถูกต้อง ทำให้สิ้นเปลืองทุน เปลืองแรง และเปลืองเวลาไปกับการบริหารงาน

การประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.93^{**} + 0.52^{**}X$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y = 0.59^{**} Z_x$ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ น่าจะเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด เห็นความสำคัญของการประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ที่ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงานสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กรได้ สอดคล้องกับการศึกษาของเชสเตอร์ (Chester, 1996 : 286 ; อ้างถึงในวิทยา คงสินธุ์, 2556 : 36) พฤติกรรมการบริหารวิชาการของผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา จากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีสมรรถภาพสูง เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี อภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอนในที่ประชุม จัดปฐมนิเทศเพื่อช่วยเหลือครูใหม่ หาวิธีวิจารณ์งานของครูโดยไม่ให้เสียกำลังใจ จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่คณะครู

เพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน จ่ายเงินค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ และค่าที่พักให้แก่ครูที่ไปอบรมทางวิชาการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของโอดอนเนลล์และไวน์ (O'Donnell and white. 2005 : 56-71) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน พบว่า ครูรับรู้ว่าการพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ที่เน้นการพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ของโรงเรียน เป็นตัวชี้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธัญนันท์ ออบม และคณะ (2564 : 314) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรม จากการวิจัยได้ผลดังนี้ การบริหารงานวิชาการตามหลักธรรม เป็นการบริหารงานวิชาการสู่ความสำเร็จด้วยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนและเทคโนโลยี 4) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 6) การนิเทศการศึกษา 7) การสร้างเครือข่ายวิชาการกับองค์กรอื่น 8) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ 9) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ จึงสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ด้านมีใจรัก ด้านวินิจิจัย ด้านจดจำจ่อจิต และด้านพากเพียรทำ ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ได้ร้อยละ 59 ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเพิ่มขึ้นของคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ มีการนำหลักปฏิบัติที่สำคัญ 4 ด้าน มาปรับใช้ในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านมีใจรัก ด้านพากเพียรทำ ด้านจดจำจ่อจิต และด้านวินิจิจัย ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารและการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

2. จากผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร ในด้านพากเพียรทำ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารควรมีพลังแห่งการสู้งาน ไม่ย่อท้อต่อปัญหา ทำงานอย่างมีสติสัมปชัญญะ มีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริง อาจสร้างรูปแบบในการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงาน จนนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนา

3. จากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างและส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษา ให้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษามีการประสานความร่วมมือในการศึกษาวิจัยร่วมกับหน่วยงานภายนอก และนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะของการวิจัยต่อไป และเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า จึงขอเสนอแนะวิธีการวิจัยต่อไปนี้

1. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อนำผลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป
2. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสู่การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อที่จะได้มีรูปแบบการบริหารที่เป็นรูปธรรมและส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา